

STAVČNI ČLEN

1. DEL

Preden boš spoznal, kaj so stavčni členi, se boš spoznal razliko med povedjo in stavkom.

Še prej pa poskušaj razvozlati, kaj ti želijo povedati spodnje sličice.

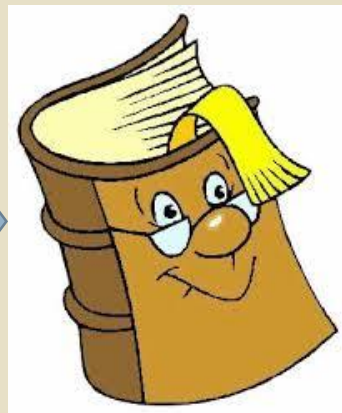

beséda

stavčni
členi

*Besede iz uca režejo
do uca,
besede z jezika pa le
do ušes.*

Krpan zadene kij in mesarico, in to so bile njegove zadnje besede pred cesarjem: "Ko bi se spet oglasil kak Brdavs ali kdo drug, saj veste, kje se pravi na Vrhu pri Sveti Trojici. Pozdravil bom pa že Vrhovščake in mater županjo. Zdravi ostanite!"

Prepiši v zvezek.

POVED

POVED je najmanjša enota besedila. Prepoznamo jo po veliki začetnici in končnem ločilu.

1. O!
2. Sneži.
3. Nisem razbil vaze.
4. Podaj mi žogo!
5. Krpan je bil kmečki človek, zato ga tudi ni poznal; pa saj ni bilo časa dolgo ozirati se; še odkriti se ni utegnil, temveč prime brž kobilico in tovor ž njo pa jo prenese v stran, da bi je voz ne podrl.
6. Si vprašal mamo, če greva lahko s kolesom do bratranca?

So vse to povedi? Seveda so. Vse se začnejo z **veliko začetnico** in končajo s **končnim ločilom**. Lahko so zelo kratke, kot npr. pozdrav O! ali pa dooolge, kot jih včasih pišejo pisatelji. Povedi so lahko trdilne, nikalne, vzklične ali vprašalne.

Prepiši v zvezek.

STAVEK

Kaj pa je potem stavek? **Stavek prepoznamo po osebni glagolski obliki.**

Prej si ugotovil, da so spodnje enote povedi. Toda, ali so tudi stavki? Poglejmo nekaj primerov.

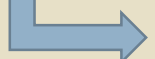
1. O!

To ni stavek, ta poved sploh nima glagola.

2. **Podaj** mi žogo!

To je stavek. **podaj**: glagol, 2. oseba, ednina, sedanjik, velelni naklon

3. **Si vprašal** mamo, če **greva** lahko s kolesom do bratranca?

Ta poved ima dva stavka. **vprašal**: glagol, 2. oseba, ednina, preteklik, povedni naklon
 greva: glagol, 1. oseba, dvojina, sedanjik, povedni naklon

Torej

Prepiši v zvezek.

Ko štejemo stavke, pravzaprav štejemo osebne glagolske oblike znotraj povedi.

Poglejmo še enkrat:

1. Sneži.

Koliko stavkov ima ta poved? **Enega** (vsebuje eno osebno glagolsko obliko: **sneži**).

Takim povedim rečemo **ENOSTAVČNA POVED**. To je poved, ki ima samo eno osebno glagolsko obliko.

2. Mama mi **je naročila**, da **se moram učiti**.

Koliko stavkov ima pa ta poved? **Dva** (vsebuje dve osebni glagolski obliki: **je naročila** in **moram**, tudi **se učiti** je glagol, ker pa ni v osebni glagolski obliki (temveč je nedoločnik), ga tokrat ne upoštevamo).

Takim povedim rečemo **VEČSTAVČNA POVED**. To je poved, ki ima dve osebni glagolski obliki ali več.

Preveri svoje znanje.

Koliko stavčne so spodnje povedi? Pojasni. So vse povedi sestavljene iz stavkov?

V košari so jabolka.

Dežuje.

Ob sedmih zjutraj.

Oče mi je naročil, da moram odnesti smeti.

Prijateljica me je povabila na svoj rojstni dan, zato sem bila zelo vesela, saj sem vedela, da bo tam tudi njen bratranec.

Sedaj preveri rešitve na naslednji strani, nato reši naloge v 2. delu delovnega zvezka, in sicer začni na strani 80 in zaključi na strani 89 s 4. nalogo (pazi, nadaljuje se še na naslednji strani).

Rešitve s prejšnje strani.

V košari **so** jabolka. Poved je enostavčna, saj vsebuje eno osebno glagolsko obliko.

Dežuje. Poved je enostavčna, saj vsebuje eno osebno glagolsko obliko.

Ob sedmih zjutraj. Poved ne vsebuje stavka, saj nima osebne glagolske oblike.

Oče mi **je naročil**, da **moram** odnesti smeti. Poved je večstavčna (natančneje dvostavčna), saj vsebuje dve osebni glagolski obliki. Poved ima še en glagol, to je odnesti, ki pa ni v osebni glagolsko obliki, gre namreč za nedoločnik, ki ga pri štetju stavkov ne upoštevamo.

Prijateljica me **je povabila** na svoj rojstni dan, zato **sem bila** zelo vesela, saj **sem vedela**, da **bo** tam tudi njen bratranec. Poved je večstavčna, saj vsebuje štiri osebne glagolske oblike.

Prepiši v zvezek.

STAVČNI ČLENI

Stavčni členi so deli stavka, ki prinašajo točno določeno vrsto podatka, in so odgovori na točno določena vprašanja. Po vsakem stavčnem členu se vprašamo s posebno vprašalnico. Poznamo štiri osnovne stavčne člene (povedek, osebek, predmet, prislovno določilo kraja, prislovno določilo časa, prislovno določilo načina in prislovno določilo vzroka). Stavčne člene določamo načeloma v enostavčnih povedih.

Primer:

Zaradi poledice **so delavci** **na Notranjskem** **že ponoči** **skrbno** **posuli** **cesto.**

Kaj so naredili? **So posuli.** (povedek)

Kdo ali kaj je posul? **Delavci.** (osebek)

Koga ali kaj so posuli? **Cesto.** (predmet)

Kdaj so posuli? **Že ponoči.** (prislovno določilo časa)

Kje so posuli? **Na Notranjskem.** (prislovno določilo kraja)

Kako so posuli? **Skrbno.** (prislovno določilo načina)

Zakaj so posuli? **Zaradi poledice.** (prislovno določilo vzroka)

Prepiši v zvezek.

POVEDEK

Stavčni člen, ki nam pove kaj kdo/kaj dela ali kaj se s kom/s čim dogaja, je povedek. Podčrtamo ga z vijugasto črto. ~~~~~

Sestra gleda televizijo. Kaj dela (sestra)?

Pilot je pristal na samotnem otoku. Kaj je storil (pilot)?

Povedek je zelo podoben glagolu. Glagol je besedna vrsta (poimenovanje posamezne besede), povedek pa stavčni člen (del stavka). Povedek je vloga glagola v stavku.

Toda povedek ni vedno enako kot glagol.

Mojca ne želi peti v pevskem zboru. Kaj se dogaja?

En povedek, toda dva glagola: želei, peti. Povedku se je pridružila še besedica NE (členek).

V stavku je lahko samo **en povedek**. Ker se s pomočjo povedka sprašujemo po drugih stavčnih členih, je to stavčni člen, ki ga najprej poiščemo.

Sedaj pa rešuj naloge v 2. delu delovnega zvezka, ki se nanašajo na povedek, to je na strani 90 (od 1. do 7. naloge).

Prepiši v zvezek.

OSEBEK

Stavčni člen, po katerem se sprašujemo kdo/kaj + povedek, je osebek. Podčrtamo ga z ravno črto _____.

Prijatelj mi je zaupal skrivnost. Kdo ali kaj mi je zaupal (skrivnost)?

↓
vprašalnica za 1. sklon + povedek

V stavku je lahko samo en osebek. Lahko pa je sestavljen iz več besed.

Učenci iz 7. razreda bodo šli na izlet. Kdo ali kaj bo šel (na izlet)?

Ljudska pesem Pegam in Lambergar je na Slovenskem zelo znana. Kdo ali kaj je znan?

Sedaj pa rešuj naloge v 2. delu delovnega zvezka, ki se nanašajo na osebek, to je na strani 93 (od 1. do 7. naloge).